

Fernando Savater, provocador i llibertari.

“No crec en els drets dels pobles”

Defensor de la Il·lustració i de les llibertats individuals, analitza el 1989 com un any infinitament més important que el Maig del 68.

"Als Grapo no se'ls pot negar el dret a la mort"

RENAU GIL

Què queda del jove anarquista dels seixanta i setanta en la seua persona?

—Del seu fetge pràcticament res (*i riu procacment*). A part de la ruïna que representa la humiliació de fer-se gran, no viure debades és una cosa bastant aconsellable. Tan sols les persones que no pensen mai, no canvien d'opinió. Em queda la tendència humanista llibertària, el fet de donar-li més importància a la llibertat que a la justícia. Ara sóc més llibertari que abans, perquè sé millor contra quines coses un podria alçar-se.

Amb el temps, l'oposició va sent més discriminada, però no menys vehement.

—*L'estat clínic, ¿no és una conseqüència esperable de l'estat del benestar, dels discursos de l'estat que pretén protegir-nos?*

—Sí, efectivament. En el fons, la cultura progressista no s'ha preocupat seriosament pel significat de la llibertat. Està molt estesa la idea que la llibertat sempre porta bones conseqüències a les persones que volen ser lliures. S'ha de començar a acceptar que res limita i compromet tant com l'ús de la llibertat.

Que no hi ha llibertat si no et deixen fer-te mal a tu mateix (*i riu*). La llibertat es redueix a la responsabilitat, però ningú no vol ser responsable. La gent es considera alliberada perquè no és responsable, quan en realitat hauria de considerar-se esclavitzada per la falta de responsabilitat. Totes les instàncies socials ofereixen paliatius a la llibertat. Clar, l'estat ha de vendre i diu: "té vostè raó; si el deixe solt, és capaç de menjar-se fins i tot les parets i li caurà malament. No es preocupe que jo li llevaré la possibilitat que faça això...".

—*El cas dels membres del Grapo en vaga de fam, ¿llibertat o dret a la vida?*

—És un tema molt bonic des del punt de vista ètic, encara que siga cruel dir-ho (*i riu buscant la complicitat*) quan hi ha gent patint. Hi ha diversos drets fonamentals en col·lisió. Pense que hi ha tres solucions: reagrupar-los, deixar que es muiren o alimentar-los per la força. La netament antiestètica és alimentar-los per la força. En les altres dues, o preval el sentit d'humanitat o bé se'ls deixa morir. Es pot pensar que és preferible la mort voluntària d'ells a la mort involuntària d'altres. Ara, alimentar-los per la força, no. S'ha de deixar que les persones tinguin alguna porta d'escapament, no es pot negar el dret a la mort. Els romans menyspreaven els esclaus perquè deien que ningú és esclau si no vol, qui no vol ser-ho no ho és.

La idea que la salut és una obligació de la persona i que el nostre cos és un préstec de l'estat, que ens l'ha deixat i l'hem de tornar en bones condicions, que tenim l'obligació de morir en perfecte estat de salut (*i riu sorollosament*) em sembla increïble.

—*La solució donada al problema de Noriega a Panamà, ¿com la veu vostè?*

—Com que viurem uns anys en què les tensions de tipus polític tradicional, com ara els enfrontaments ideològics, desapareixeran per falta de contendents, no hi haurà aquest enfrontament; i com que la majoria dels grups socials es defineixen a la contra, la proposta de noves croades morals, siga partint de l'integritat religiós, siga de l'integritat mèdic, sovintejaran. Si les mesures que ha pres Bush contra la droga s'hagueren fet contra els comunistes, tothom hauria eixit al carrer dient que l'era McCarthy havia tornat. Però, com que la intervenció dels EUA a Panamà ha estat per motius no polítics, sinó de tipus mèdic-morals, s'ha acceptat. La justificació de les croades morals està generalitzada.

—*¿Creu que hi ha alguna possibilitat, en un termini mitjà, d'introduir una certa racionalitat i alliberar-nos d'aquesta moralina respecte a les drogues?*

—Molt difícil. Fins que els americans no ho facen, la resta comptem només testimonialment. Dir obertament que les drogues són un dret, n'hi ha pocs que s'atreveixen a fer-ho. L'argumentació a favor de la legalització de les drogues | fa el Partit Radical d'Itàlia és purament utilitària, és una forma de posar-li al gansterisme... Si el Partit Radical

diguera que les drogues són un dret, provocaria una desbandada en la clientela.

—*¿Quina opinió té del conflicte actual sobre el dret a l'autodeterminació? Des de les posicions nacionalistes les seues actituds es veuen amb una certa sospita.*

—¿Encara com! Jo no crec en els drets dels pobles. El poble és l'excusa dels cacics, de la mateixa manera que el nacionalisme ha estat, en bona mesura, la cristallització del perpetu caciquisme en aquest país, però a més amb el signe de progressista. Els cacics que sempre hi ha hagut a Espanya, a Catalunya, al País Basc, eren els odiats de la població. Ara, amb el revestiment nacionalista, s'han convertit en gent summament respectable i celebrada. I l'autodeterminació és fonamentalment l'autodeterminació dels cacics.

Davant d'això, la reacció disbaratada de qui parla de la unitat d'Espanya, la sagrada unitat d'Espanya, em pareix tan ridícula com l'autodeterminació. És l'altre tipus de caciquisme. Em produeix tanta alarma el discurs del rei en la Pasqua militar com qualsevol de les altres declaracions que he pogut escoltar en termes d'autodeterminació. Perquè hi ha una remissió a les forces armades, que no sé a què ve. Pujar als grans cavalls i posar-se de Cid Campeador em produeix alarma (*i baixa la veu com fent un murmuri*).

—*Però, ¿no creu que hi ha una relació entre nacionalisme i identitat personal i col·lectiva? El nacionalisme des de l'ortodòxia marxista s'ha entès com una qüestió de la burgesia i de les classes ascendents. ¿No hi ha altres nacionalismes?*

—Sí, ja dic que és la forma d'aliar la burgesia caciquil als grups, als quals no s'haurien aliat en circumstàncies normals. El nacionalisme té una habilitat transclassista. El fet de la llengua, d'expressar-se amb la identitat que t'assembla més adequada, no té res a veure amb el nacionalisme. Per descomptat que el dret de cadascú a reivindicar les seues adscripcions per a mi no cal ni discutir-ho. Reivindicar l'autodeterminació dels senyals d'identitat personal, l'autodeterminació del grup, inclús crear nacions i nous grups, tot això em sembla fonamental. A mi (*i quequeja esperant la idea*), el que no m'agrada és la idea que és l'ofensa del passat el que s'ha de canviar. És com dir que hi ha un sagrat més sagrat que allò sagrat.

—*¿Vol dir el nacionalisme com a*

fenomen religiós?

—Clar, clar (*i comença a parlar amb un ritme trepidant*). Ara, em diuen: "escolte, que resulta que hem arribat a la conclusió que a nosaltres ens va millor el cantó de Cartagena...".

—*I com tots serem a Europa... (afe-gim desmenjats en arribar a Cartagena).*

—Clar. Avui venia en el diari un article molt divertit de Colom que deia que Catalunya volia un espai a Europa, propi, que no fos una habitació estreta, humida, petita, dins d'Espanya. Clar, si Catalunya és això, cal mirar Extremadura. És un poc curiós que els majors beneficiaris de l'estat espanyol, els que han estat traient més beneficis d'aquest invent de l'Espanya, entre cometes, en un moment determinat diguen: (*i torna a teatralitzar els seus raonaments*) "ara que ja hem tret el que ens interessa d'aquest assumpte... mire, dóna la casualitat que ha d'arreglar-se les vostres soltes". Doncs, és per a contestar que podrien haver començat a dir-ho abans. (*Després d'aquestes afirmacions sembla que no hi ha més a parlar-ne.*)

—*Vostè ha escrit poc sobre les dones. ¿Com veu en aquest fi de segle el procés d'igualtat?*

—(*Riu.*) Alguna coseta he dit... Bé, a Espanya la cosa ha millorat prou, però continua havent-hi coses evidents. La Llei de l'avortament és una merda i l'aplicació és encara més merda que la Llei, perquè crea més problemes dels que resol. És cert que encara queda el problema de la discriminació, a vegades fomentada per aquesta exigència de discriminació positiva... Em pareix absurd que hi haja un Ministeri de la Dona. ¿Què passa, que amb els ministeris normals la dona no té una representació suficient?

—*Bé, i el desconcert de molts barons davant els avanços de les dones, la reivindicació d'una nova masculinitat...*

—Crec que els homes som més fràgils que les dones. En l'espècie humana el model funcional és la dona, sobre la qual està traçada l'espècie. Mentre que l'home és el Ferrari que pot córrer molt, però que s'espalla i ja no hi ha manera de reparar-lo. El descobriment d'aquesta condició, un poc de *xirimbolo*, un poc supèrflua que té l'home, l'ha descol·locat. El que passa és que el tema de la sida també ha incidit en el moment en què s'estava creant, acceptant, el joc bisexual amb certa normalitat. Clar, la sida ha estat una arrapada ferotge.

"La cultura progresista no s'ha preocupat seriosament pel significat de la paraula llibertat"

RAFAEL

—*Ferotge i mentidera, perquè la principal font d'encomanament de la sida no són les pràctiques homosexuals, sinó el fet de passar-se l'agulla en el consum d'heroïna.*

—Sí, això és cert. L'únic avantatge de la metadona és que es pren amb una cullera. També és cert que l'homosexualitat no és una pesta del segle XIV. Si un ho fa amb la corresponent precaució i respecte, doncs no passa res.

—*¿Per què es va fixar en un personatge com Cató? ¿Volia fer una obra moralista? ¿Una sàtira social de la política actual espanyola?*

—Cató era un moralista. Jo el vaig prendre perquè sempre que es parla d'algué íntegre, digne, és Cató. D'una banda, és un personatge suggestiu; de l'altra és un cabut, un pesat. Jo no volia fer una sàtira social, perquè pense que la corrupció és un mal perpetu. Crec que la gràcia de Cató rau en la tragèdia de l'individu que vol crear un marc de puresa política

a la seua mesura, i en el fons tots els homes són impurs. Cató prefereix ser pur a viure i per això es mata. La gent el que vol és viure i no ser pur.

—*¿Quina opinió té del fet que davant de les corrupcions polítiques de l'actualitat s'apelle a l'ètica i la moralitat?*

—L'ètica no és un arma llancívola. La moral i l'ètica són qüestions individuals. Per a les coses públiques hi ha la política. Un ministre que roba no se l'empresona per ètica, se l'empresona per lladre, perquè ha comès un delictes. La moral és per a calibrar i jutjar la pròpia conducta. Aquesta mania de parlar d'ètica són favades. Hi ha raons polítiques per a preferir que els governants no siguin uns xoriços, que complequen el que han de fer sense remetre a l'ètica. Exigir a un polític que no robe no té a veure amb la moral, té a veure amb la política.

—*Els pares de la postmodernitat, el discurs postmodern, ¿com ho veu vostè?*

—Jo encara estic intentant entendre què és això de la postmodernitat. L'únic que he conservat amb una certa linealitat en 20 anys és que no m'he cregut una paraula de tot allò que vaja en contra dels ideals de la Il·lustració. Em continuen agradant Voltaire, els anticlericals, els antimilitaristes, les persones que defensen les llibertats individuals, les persones que prefereixen follar que matar el proïsme a traïció. En vint anys no he trobat raons per a canviar aquestes opinions. Llavors, no crec que vingui una nova ona religiosa, perquè són els mateixos gossos clericals amb altres vestidures. Crec en el subjecte i en l'individu. Les altres coses, el poble, la nacionalitat, són invents dels que volen manipular la gent. Jo continue defensant-me amb la Il·lustració, no sé si això és o no és postmodern, perquè no sé què és la postmodernitat.

Rafael Xambó i Lore Vega